

NUSRATULLO JUMAXO'JA
IQBOLOY ADIZOVA

**O'ZBEK
ADABIYOTI
TARIXI**
(XVI-XIX ASR I YARMI)

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

NUSRATULLO JUMAXO'JA, IQBOLOY ADIZOVA

O'ZBEK ADABIYOTI TARIXI (XVI-XIX ASR I YARMI)

O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligining 2019-yil 21-noyabr 5-sonli qaroriga asosan 5120100
– Filologiya va tillarni o'qitish yo'nalishi bo'yicha bakalavriyat
bosqichi talabalari uchun darslik

Qayta ishlangan, to'ldirilgan ikkinchi nashri

Toshkent
“Innovatsiya-Ziyo”
2020

UDK: 373.6
BBK: 74.200.526
J 85

Nusratullo Jumaxo'ja, Iqboloy Adizova
O'zbek adabiyoti tarixi (XVI-XIX asr I yarmi) / darslik. – Toshkent:
«Innovatsiya-Ziyo», 2020, 540 bet.

Darslik O'zbekiston respublikasi oliy o'quv yurtlari o'zbek filologiyasi hamda o'zbek tili va adabiyotini o'qitish yo'nalishidagi talabalar uchun mo'ljallangan. Shuningdek, undan umumiy, o'rta maxsus ta'lim dargohlari o'qituvchilari, o'quvchilari va talabalari hamda adabiyotimiz tarixi bilan qiziquvchi barcha kitobxonlar foydalanishlari mumkin.

Darslikda XVI-XIX asr I yarmidagi adabiy jarayon, madaniy muhit, undagi ijodkorlar haqidagi eng muhim ma'lumotlar qamrab olingan. Yangi qarashlar, tushunchalar bilan boyitilib, mavjud matnlarning yangicha talqinlari havola etilgan. Davr adabiyoti haqida yaratilgan ilmiy asarlar, monografiya, risola, so'ngi yillarda amalga oshirilgan tadqiqotlardagi ilmiy yangiliklardan yetarli foydalanilgan. Darslikka iltebor Qul Ubaydiy, Amiriy, So'fi Olloyor kabi allomalar ijodiga bag'ishlangan boblar kiritilgan.

Mas'ul muharrir:

Sh.Sirojiddinov - filologiya fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

H.Boltaboyev - filologiya fanlari doktori, professor
N.Jabborov - filologiya fanlari doktori, professor
D. Yusupova - filologiya fanlari doktori

O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil 21-noyabr 5-sonli qaroriga asosan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-7025-1-6 © N. Jumaxo'ja va boshq., 2020.
© "Innovatsiya-Ziyo", 2020.

UQTIRISH XATI

Vatanimiz O'zbekiston mustaqillikka erishgani sharofati bilan mumtoz adabiy merosimizga munosabat yangilandi. Uni o'rganishga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilmoqda. Davlatimiz rahbarining strategik yo'l xaritalarida bu masala alohida inobatga olinmoqda. Ko'plab xorijiy, jumladan, Rossiya, Fransiya, Hindiston, Germaniya kabi ulkan qo'lyozmalar zahirasiga ega mamlakatlardan bilan madaniy aloqalarni o'rnatish va mustahkamlash borasida ulkan qadamlar tashlandi. Yurtimizdagi qo'lyozmalarni va mumtoz merosimizni o'rganishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlariga bag'ishlangan qarorlarning qabul qilinishi ham bu yo'lidagi o'zgarishlar qamrovini ko'rsatib turibdi.

Ilmga bo'lgan bunday e'tibor va rag'bat mumtoz adabiy merosimizni o'rganuvchilarga kuch-quvvat va ishtiyok bag'ishladi. Uni yanada chuqurroq tadqiq etish, falsafiy asoslarini teran anglash jarayoni boshlandi. Natijada, mavjud darslik va qo'llanmalardagi ayrim fikr-mulohazalarning ma'nadan eskirganligi, o'z mohiyatini yo'qotganligi ayon sezilib qoldi.

Mazkur darslik yangi qarash va ma'lumotlarni to'la qamrab olib aks ettirish, mumtoz merosimiz namunalarni obyektiv va yangicha tadqiq etish ehtiyojini qondirish yo'lidagi urinish natijasidir.

Unda XVI asrdan XIX asr I yarmigacha yaratilgan adabiy merosimiz namunalari, adabiy jarayon, ilmiy-madaniy hayot talqin etilgan. Ularga obyektiv baho berishga harakat qilingan. Uzoq yillar darslik va qo'llanmalarga kiritilmagan, merosi o'zbek mumtoz adabiyoti tarixida alohida o'rinda ega bo'lgan Qul Ubaydiy, So'fi Olloyor, Amiriy kabi ijodkorlarning hayoti va adabiy merosini o'rganishga mazkur darslikda alohida e'tibor qaratildi.

Darslikda qo'yilgan muammolarni yoritishda, mustaqil izlanishlar natijasi bilan bir qatorda, ilmda mavjud yangiliklar, tadqiqot va dissertatsiyalardagi muhim ma'lumotlar ham qamrab olishga harakat qilindi. Adabiy namunalardan dunyoviy va tasavvufiy nuqtayi nazardan yondashishni taqozo etganligi sababli, bunga diqqat bilan yondashildi.

Muhtaram kitobxon! Mazkur darslik bilan bog'liq samimiy fikr-mulohazalaringizni kutib qolamiz.

MUNDARIJA

Uqtirish xati.....	3
Darslik imlosidagi ayrim xususiyatlarga izohlar.....	4
XVI-XIX asr birinchi yarmidagi tarixiy sharoit, madaniy hayot va adabiy-ilmii muhit.....	6
Zahiriddin Muhammad Bobur.....	521
Buxoro adabiy muhiti. Xoja ijodi. Asarlarining talqini.....	123
Ubaydiyning o'zbek mumtoz adabiyotida tutgan o'rni.....	137
Turdi Farog'iy.....	155
So'fi Olloyor va «Sabot ul-ojizin» asarining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari.....	190
Boborahim Mashrabning hayoti va ijodi.....	202
Xo'janazar G'oyibnazar o'g'li Huvaydo.....	245
Qo'qon adabiy muhiti. Amiriyning hayoti va ijodi.....	275
Gulxaniyning hayoti va ijodi.....	307
Nodiraning hayoti va ijodi.....	317
Uvaysiyning hayoti va ijodi.....	338
Xeva adabiy muhiti. Abulg'oz Bahodirxon – yetuk tarixnavis.....	369
Muhammadiyoz Nishotiyning hayoti va ijodi.....	395
Nurmuhammad Andalib.....	408
Shermuhammad Munis Xorazmiy.....	419
Muhammadrizo Ogahiy – shoir, tarixchi va tajjimon.....	474
Amaliy mashg'ulot mavzulari.....	522
Asosiy adabiyotlar.....	527
Qo'shimcha adabiyotlar.....	528
Test topshiriqlari.....	529

Nusratullo Jumaxo'ja, Iqboloy Adizova

O'ZBEK ADABIYOTI TARIXI (XVI-XIX ASR I YARMI)

DARSLIK

Qayta ishlangan, to'ldirilgan ikkinchi nashr

Toshkent - "Innovatsiya-Ziyo" - 2020

Muharrir Xolsaidov F.B.

Nashriyot litsenziyasi AI №023, 27.10.2018.
Bosishga 30.11.2020. da ruxsat etildi. Bichimi 60x84.
"Times New Roman" garniturasida.
Ofset bosma usulida bosildi.

Shartli bosma tabog'i 34. Nashr bosma tabog'i 33,75.
Adadi 100 nusxa.

"Innovatsiya-Ziyo" MCHJ matbaa bo'limida chop etildi.
Manzil: Toshkent shahri Farhod ko'chasi 6-uy.